

С Т А Н О В И Щ Е

на проф. дин Людмил Йорданов Спасов,

ПУ „Паисий Хилендарски”,

член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор”, обявен от ИФ при СУ „Климент Охридски” в област на висшето образование 2.Хуманитарни науки, професионално направление 2.2 История и археология, научна специалност История на България, с единствен участник доц. д-р Веселин Костов Янчев

Доц. д-р Веселин Янчев участва в конкурса с 3 монографии, една от които е на английски език в съавторство, 4 студии, 5 статии, 1 учебник за VI клас, 1 учебно пособие – справочник и 1 съставителство. Неговите научни интереси, както той ги определя, са в четири направления: 1) Военна история; 2) Институционална история; 3) Политическа история и 4) Учебна литература.

Своеобразен връх в неговите научни постижения е монографията „Армия, обществен ред и вътрешна сигурност между войните и след тях (1913–1915 и 1918–1923)”, 432 с. В нея са научно изяснени значими проблеми от военната, институционалната и политическата история. Анализирани са въпроси, свързани с демобилизацията и амнистията на офицери и войници след Балканските войни, и след Първата световна война, учредяване на Офицерската лига през февруари 1914 г., дейността на българските войски в новите земи след Междусъюзническата война, въвеждането на военно положение.

Специално внимание е отделено на създаването на Военния съюз. Уточнено е, че Съюзът е учреден през юни, а не през октомври 1919 г. Обстойно е проследено вливането на Военния съюз в Съюза на

запасните офицери, както и възстановяването му през ноември 1921 г. Авторът прави два научно значими извода за състоянието на българската армия след войната. Първият е, че „събитията от 27 юли 1919 г. извеждат Военния съюз като втори властови център в армията”, (с. 163). Вторият извод е, че след Първата световна война българската държава губи суверенитета на армията си, тъй като нейният числен състав, организация и цели се определя от победителите, (с. 252).

Събитията от септември 1918 г. са разгледани по дни и часове. Войнишкият метеж с основание е квалифициран като опит за държавен преврат. Изводът, че Даскалов е действал на „своя глава” и посфактум е търсил одобрение от Стамболийски, е много добре аргументиран. Внимание заслужава и изнесената от автора информация за плановете на цар Фердинанд за извършване на преврат и продължаване на войната. Сравнението, че през септември 1918 г. българската държава е поставена под заплаха на три „паралелно действащи чука – съглашенски, радомирски и монархически”, сполучливо отразява създадената в края на войната обстановка.

Тезата, че амнистията от декември 1918 г. е политически компромис, с цел спечелване лявото крило на БЗНС към силите на реда, е добре аргументирана. През 1919 г. Стамболийски и БЗНС са възприемани от буржоазните партии и чуждите дипломати като преграда срещу проникващия болшеvizъм.

В труда задълбочено са разработени въпросите за армията и разбойничеството, за „симбиозата” между Военния съюз и земеделското правителство, и разрива между тях, за конфликта между БЗНС и ВМРО на Тодор Александров. Внимание е отделено на Транспортната стачка 1919–1920 г., на Търновските събития от 17 септември 1922 г., на проведения на 19 ноември с.г. референдум. Доц.

д-р Янчев прави нов, по-различен прочит на подготовката и извършването на военния преврат на 9 юни 1923 г. Той коментира съществуващата към момента историографска ситуация по въпроса за преврата, като се отнася коректно към авторите, работили преди него.

В книгата са изнесени факти, които предизвикват размисъл. В увода се посочва, че от юли 1879 г. до 1912 г. е въведено 24 пъти военно положение – 5 пъти в цялата страна и 19 в отделни райони. Това означава, че на всяка година и четири месеца се обявява военно положение, или че българската деморация се поддържа с помощта на армията. Повод за разсъждения предизвикват и страниците, посветени на осъществяването от Земеделския съюз народовластие, чрез военно положение в продължение на 2 години и 5 месеца.

Интересни са и поместените в книгата факти, че през септември 1918 г. от 857 063 души армия разбунтувалите се войници са около 8000, което е 0,93 % от армията, а след Междусъюзническата война амнистираните (провинилите се) долни чинове са 13 000, при положение, че тогава армията е била с над 200 000 д. по-малко. В изследването са разкрити и малко известни страни от биографиите на Михаил Такев, Христо Попов, Марко Турлаков и генералите Михаил Савов, Иван Фичев, Владимир Вазов, Александър Протогеров.

Известни претенции могат да се предявят относно изясняването на Търновските събития. Констатира се, че Военният съюз и Съюзът на запасните офицери остават неутрални, и че царят не иска оставката на Стамболийски, но не се обяснява защо. Относно П. Милюков и референдума от ноември 1922 г. следва да се има предвид, че освен виден конституционалист по това време той е водач на руската емиграция в Европа, а спойваща сила на тази емиграция е разгромената

от правителството на БЗНС с помощта на съветските агенти в България Врангелова армия.

Независимо от предявените претенции трудът е историографско постижение. С него е направен сериозен принос в изучаването на един от най-драматичните периоди в най-новата ни история.

На институционалната история са посветени монографията „Службите за охрана в България от княза до президента 1879–2013”, 224 с. и книгата за българския парламент, издадена на английски език в съавторство. В монографията обект на проучване са организацията, състава, методите на действие и трансформирането на службите за охрана, от създаването на българската държава до наши дни. Във втория труд са разгледани най-важните закони и решения на парламента, с „принос за модернизирането на България”, както и за „превръщането ѝ в сателит” за продължително време.

За периода от 2005 до 2014 г. доц. д-р Янчев участва в над 20 международни и национални научни конференции. Впечатляваща е неговата дейност като ръководител на докторанти – 7 души, от които трима успешно са защитили докторска дисертация. Доц. д-р Янчев е член на редколегията на сп. „Минало” и на Известията на Българското историческо дружество. Научен консултант е и на кинопродукции. Рецензент е на две дисертации. Участва в 6 научноизследователски проекта, 3 от които са международни.

Научните интереси на доц. д-р Янчев са в съответствие с осъществяваната от него преподавателска дейност. Той чете 4 различни лекционни курса в магистърски програми и 2 в бакалавърска степен – основен курс „Нова българска история 1878–1944 г.” за специалностите История, История и география, Етнология, Архивистика и

документалистика, Минало и съвремие на Югоизточна Европа, и курс лекции „Българският парламентаризъм 1879–1944 г.”

Научната и преподавателската активност на доц. д-р Янчев са безспорни. Неговите трудове са богато документирани и се открояват с оригиналността си. С пълна убеденост препоръчвам на Почитаемото жури да присъди на доц. д-р Веселин Костов Янчев академичната длъжност „професор” в област на висшето образование 2.Хуманитарни науки, професионално направление 2.2 История и археология, научна специалност История на България.

10.01.2015 г.

София

Подпис:.....

(проф. дин Людмил Спасов)